

prof. dr hab. inż. arch.
Małgorzata Rozbicka
Wydział Architektury
Politechnika Warszawska
00-659 Warszawa, ul. Koszykowa 55

RECENZJA

osiągnięcia naukowego wskazanego przez dr inż. arch. Małgorzatę Doroz–Turek jako podstawa do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz ocena Jej dorobku naukowego, zawodowego, dydaktycznego i organizacyjnego w dziedzinie nauk inżyniersko-technicznych, w dyscyplinie architektura i urbanistyka

Podstawy opracowania

- Uchwała nr 830/36/RDND01/2021-2024 Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka z dnia 24.01.2024 r.;
- Zawiadomienie nr 2/02/D01/2024 o wyznaczeniu na Recenzenta i Członka Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Małgorzacie Doroz–Turek z dnia 2.02.2024 r.;
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.);
- Dokumentacja złożona przez Habilitantkę jako załączniki do wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego z dnia 25.09.2023 r.;

Sylwetka Kandydatki

Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek studiowała na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Studia ukończyła z wyróżnieniem w 2001 roku.

W roku 2003 Kandydatka rozpoczęła Studia Doktoranckie na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Stopień doktora nauk technicznych (w dyscyplinie architektura i urbanistyka, w specjalności historia architektury) uzyskała w 2009 roku mocą Uchwały Rady Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej na podstawie rozprawy pt. *Średniowieczna architektura klasztorna kanoników regularnych św. Augustyna na Śląsku*, którą przygotowała pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Ewy Łuzynieckiej.

Habilitantka jeszcze przed ukończeniem studiów magisterskich, jako wolentariuszka podjęła pod kierunkiem prof. Zbigniewa Białkiewicza pracę asystentki na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej w Zakładzie Historii Architektury XIX i XX wieku oraz Modernizacji i Rekonstrukcji Obiektów (2000-2002). W tym okresie odbyła też zawodową praktykę projektową w jednym z krakowskich biur architektonicznych, w którym jako asystent projektanta pracowała również po ukończeniu studiów do 2002 roku. W latach 2002-2004 była związana zawodowo z kwartalnikiem „Renowacje i Zabytki”. Od 2004 do 2009 roku, równoległe ze studiami doktoranckimi na Politechnice Wrocławskiej, Pani dr Małgorzata Doroz-Turek dalej rozwijała swoje kompetencje zawodowe w kilku wrocławskich pracowniach architektonicznych, w których przed uzyskaniem stopnia doktora współuczestniczyła w opracowaniu w sumie 5 projektów budowlanych i wykonawczych. Pracę zawodową kontynuowała także po doktoracie. W latach 2009-2022, brała udział w przygotowaniu około 10 różnej skali projektów, od 2019 roku najczęściej jednak w zakresie prac inwentaryzacyjnych.

Od 2010 do 2015 roku Habilitantka była zatrudniona jako wykładowca w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, początkowo na kierunku gospodarka przestrzenna, od 2011 roku również na kierunku architektura i urbanistyka. Równolegle, w 2013 roku Kandydatka rozpoczęła pracę na Wydziale Budownictwa i Architektury Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach, gdzie pracuje do dzisiaj. Do 2021 roku była tam zatrudniona w Katedrze Architektury i Urbanistyki, w latach 2013–2014 jako asystent, od 2014 roku na stanowisku adiunkta. Od roku 2021 do chwili obecnej pracuje na stanowisku adiunkta w Katedrze Konserwacji Zabytków Architektury i Urbanistyki PŚk.

Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek jest od 2015 roku Członkiem Zwyczajnym Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS, a w jego ramach członkiem Komisji Historii i Konserwacji Architektury Sakralnej i od 2021 roku również Komisji Teorii Konserwatorskiej. Od 2016 roku należy do kieleckiego Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

Dorobek naukowo-badawczy

Dorobek przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora

Działalność badawczo-publikacyjną Habilitantka rozpoczęła jeszcze przed ukończeniem studiów magisterskich na PK. Jako członek, okresowo przewodnicząca, Koła Naukowego Historii Architektury Polskiej oraz Historii Architektury i Konserwacji Zabytków m.in. brała czynny udział w Uczelnianych Sesjach Studenckich Kół Naukowych, a jej trzy referaty wygłoszone w latach 2001-2002 zostały opublikowane w materiałach posesyjnych. W latach 2003-2004 Kandydatka wydała drukiem 6 kolejnych artykułów. Pięć z nich to teksty popularnonaukowe dotyczące problematyki badań i prac projektowo-remontowo-konserwatorskich w obiektach zabytkowych adaptowanych do nowych funkcji, które ukazały się na łamach czasopisma „Renowacje i Zabytki”. Jeden, dotyczący problematyki jej pracy magisterskiej, pt. *Rewaloryzacja Zespołu Klasztornego Popaulińskiego w Pińczowie*, został w 2003 roku opublikowany w czasopiśmie punktowanym „Architectus”.

A zatem Kandydatka, rozpoczynając w roku 2003 Studia Doktoranckie na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, miała już w swoim dorobku blisko 9 artykułów, w tym jeden w punktowanym czasopiśmie naukowym. Co na tym etapie kariery naukowej można uznać za spore osiągnięcie.

Dalsza działalność badawcza Habilitantki przypada na okres Jej Studiów Doktoranckich na Politechnice Wrocławskiej (2003-2009), W tym okresie jej zainteresowania naukowe wyraźnie już zaczęły się skupiać na badaniach architektury, nie tylko acz głównie, średnio-wiecznych budowli sakralnych i monastycznych, w szczególności tych zrealizowanych przez zakon kanoników regularnych św. Augustyna na Śląsku. Dodajmy, że w trakcie studiów doktoranckich udało się Jej pozyskać dwa granty badawcze: w 2004 roku Grant „wewnętrzny” w Zakładzie Konserwacji i Rewaloryzacji Architektury PWr i na lata 2007-2008 tzw. grant promotorski KBN.

Dorobek po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Kandydatka po uzyskaniu w 2009 roku stopnia doktora nauk technicznych, po pewnej przerwie, w okresie od 2010 do 2012 roku na powrót rozwinęła działalność publikacyjną głównie wykorzystując doświadczenia i materiały badawcze zgromadzone podczas przygotowywania dysertacji doktorskiej. Na łamach trzech punktowanych czasopism („Architectus”, lubelska „Tekę Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych” i „Czasopismo Techniczne – Technical Transactions”) opublikowała wówczas w sumie pięć artykułów dotyczących zespołów klasztornych i kościołów kanoników regularnych św. Augustyna na Śląsku. Cztery z nich były poświęcone historii budowlanej do dziś zachowanych, zespołów klasztornych tego zgromadzenia – w Górcie, Wrocławiu, Nowogrodzie Bobrzańskim i Żaga-

niu. Piąty artykuł, oparty na wnioskach z pracy doktorskiej stanowił próbę podsumowania wartości tożsamościowo-kulturowych przebadanego dorobku budowlanego zakonu kanoników regularnych na terenie Śląska, a jednocześnie ukazania roli jaką różnego typu badania naukowe i inwentaryzacyjne miały i mają dla rozpoznania i waloryzacji jego spuścizny architektonicznej. Swoistym podsumowaniem tego wątku badań była opublikowana przez Kandydatkę w 2019 roku monografia pt. *W kręgu średniowiecznej architektury wrocławskich kanoników regularnych św. Augustyna*, w której przedstawiła stosownie uaktualnione i uzupełnione wyniki badań przeprowadzonych w związku z doktoratem w latach 2003-2009 odnośnie zespołu klasztornego i kościoła kanoników regularnych św. Augustyna pw. Najświętszej Marii Panny na Piasku we Wrocławiu.

Swoje zainteresowania architekturą średniowiecznych kościołów i zespołów klasztornych Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek rozwijała także w kolejnych latach. Od 2017 do 2023 roku, z przerwami, prowadziła badania w kościele św. Jakuba i klasztorze OO. Dominikanów w Sandomierzu. Uczestniczyła w kierowanym przez profesora Ireneusza Płuskę konserwatorskim programie badawczo-projektowym. W jego ramach przeprowadziła m.in. wszechstronne badania źródłowe i architektoniczne dotyczące historii budowlanej dzwonnicy i powiązanej z nią części kościoła, a także zachowanego w dominkańskim zespole klasztornym detalu architektonicznego, ze szczególnym uwzględnieniem portali. Wyniki swoich gabinetowych i terenowych badań zawarła w opracowaniu „Program badań architektonicznych dzwonnicy kościoła OO. Dominikanów pw. św. Jakuba w Sandomierzu” oraz przedstawiła w referatach wygłoszonych w 2017 i 2019 roku na Forum Konserwatorskim i w roku 2017 na seminarium w klasztorze OO. Dominikanów w Sandomierzu. Opublikowała je także w czasopiśmie „Architectus” (2018) oraz monografiach wieloautorskich: *Dziedzictwo architektoniczne. Badania oraz adaptacje budowli sakralnych i obronnych* (2019) i *Dominikański klasztor św. Jakuba w Sandomierzu. Archeologia i architektura, historia i współczesność* (2019). Podjęte w 2017 badania dominikańskiego klasztoru i kościoła św. Jakuba w Sandomierzu kontynuowała w latach 2021/2022 i 2022/2023 w ramach dwóch MiniGrantów POB Heritage Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jako wykonawca przeprowadziła wówczas badania architektoniczne wybranych węzłów struktury murowej kościoła. Razem z innymi członkami interdyscyplinarnego zespołu brała też udział w pracach analitycznych i przygotowywaniu całościowych wniosków z przeprowadzonych badań. Ich wyniki, wspólnie z Justyną Kamińską i Kamilem Rabieją, zaprezentowała na międzynarodowej konferencji naukowej w Rožnave w Słowacji (2022) i na konferencji ArchReSci 2023 we Wrocławiu, a w roku 2023, razem z J. Kamińską i Andrzejem Gołębnikiem, opublikowała w wysoko punktowanym czasopiśmie „Wiadomości Konserwatorskie”.

W zakresie tej samej problematyki przedmiotem jej badawczego zainteresowania, a także tematem referatów i dwóch publikacji w monografiach wieloautorskich (2015, 2017) była też m.in. działalność budowlana Zakonu Joannitów na terenie ziemi świętokrzyskiej, a w szczególności stan rozpoznania historycznego, archeologicznego i architektonicznego pierwszej fundacji zakonu na ziemiach Polski, tj. średniowiecznego kościoła św. Jana Chrzciciela w Zagości. Trzeba przy tym zauważyć, że Jej zainteresowania dotyczące architektury sakralnej nie ograniczały się tylko do obiektów średniowiecznych. W dorobku Habilitantki znajdujemy bowiem również rozdział w zbiorowej monografii poświęcony architekturze późnobarokowego kościoła pw. św. Ducha i Matki Boskiej w Młodzawach Małych (2020).

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka nadal też interesowała się problematyką konserwatorską, w tym m.in. kwestią adaptacji do współczesnych funkcji obiektów zabytkowych, głównie sakralnych, w tym tych już zdesakralizowanych. Poczynając od 2014 roku tej problematyce poświęciła trzy referaty, które potem opublikowała w formie artykułów (2014, 2015, 2022). Od około 2010 kolejnym wątkiem jej dociekań badawczych w obszarze zagadnień konserwatorskich stała się rewitalizacja szeroko pojętego krajobrazu kulturowego,

w tym przede wszystkim większych zespołów architektoniczno-przestrzennych, jak np. zespoły folwarczne oraz miasteczka i małe miasta. W zakresie tej problematyki w 2016 roku opublikowała w punktowanym czasopiśmie „Teki Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych, Oddział w Lublinie” artykuł, w którym zrelacjonowała znany jej z autopsji przebieg procesu projektowego i realizacyjnego adaptacji na potrzeby ośrodka kultury dawnego gołębnika z wieżą, stanowiącego element zabytkowego założenia folwarcznego w Brzegu Dolnym. W latach 2014-2022 zaprezentowała referaty na około pięciu międzynarodowych i krajowych konferencjach, m.in. na temat wykorzystania obiektów zabytkowych w procesie rewitalizacji mniejszych miast i miasteczek, w tym rewitalizacji rynków oraz historycznej zieleni i elementów miejskiej tzw. małej architektury. Trzy spośród nich w latach 2017-2020 zostały opublikowane w materiałach pokonferencyjnych.

W latach 2016-2018 Habilitantka była kierownikiem dwóch tzw. prac statutowych na PŚk, które dotyczyły historii i ochrony konserwatorskiej budowli sakralnych. Poza tym w latach 2019-2023 jako wykonawca uczestniczyła w realizacji pięciu subwencionowanych przez PŚk programów badawczych, które generalnie rzecz ujmując dotyczyły badań obiektów architektury oraz zabytkowych przestrzeni urbanistycznych i ruralistycznych.

Summa Summarum w latach 2009-2023 Habilitantka uczestniczyła w około 32 krajowych i międzynarodowych konferencjach i seminariach naukowych (w 10 międzynarodowych i 22 krajowych), na których prezentowała referaty. W przypadku pięciu konferencji (1 międzynarodowej i 4 krajowych) była członkiem Komitetu Organizacyjnego. Należy też wspomnieć, że po doktoracie jako recenzent współpracowała z czasopismami naukowymi: „Ochrona Zabytków” i „Structure and Environment” oraz, że była członkiem kolegium redakcyjnego recenzowanej monografii wieloautorskiej (2020).

Zagraniczna współpraca naukowa Kandydatki, ogólnie przedstawia się dość skromnie. Nie licząc bowiem jej czynnego udziału w konferencjach w Czechach, Słowacji, Wietnamie oraz we Włoszech i Rosji, w trakcie których, jak zaznaczyła w Autoreferacie, udało jej się nawiązać kontakt z naukowcami m.in. z Włoch i Portugalii, w omawianym okresie agraniczała się ona zaledwie do jednej wizyty w ramach programu Erasmus+ na Universidade de Lisboa i wygłoszenia tam w 2021 roku czterech wykładów oraz współpracy do 2021 roku z Kijowskim Narodowym Uniwersytetem Technologii i Projektowania.

Podsumowując, dr Małgorzata Doroz-Turek po uzyskaniu stopnia doktora była autorką 35 publikacji, w tym 4 współautorskich. Na jej dorobek publikacyjny składają się; 2 monografie (w tym opiniowana rozprawa habilitacyjna), 14 artykułów (w tym 2 z konferencji zarejestrowanych w Web of Science, 2 w czasopismach z wykazu MniSz, cz. A i 9 w czasopismach z wykazu MniSz, cz. B) i 19 rozdziałów w monografiach wieloautorskich. Dodajmy, że w momencie składania przez Kandydatkę wniosku, we wrześniu 2023 roku, 5 jej kolejnych publikacji pokonferencyjnych w większości była złożona już do druku.

Z udostępnionych przez Kandydatkę danych bibliometrycznych, które biorąc pod uwagę badaną przez Nią problematykę z pewnością nie odzwierciedlają faktycznej wartości naukowej jej dorobku publikacyjnego w zakresie zagadnień konserwatorskich oraz badań nad architekturą sakralną i monastyczną, wynika że Indeks Hirscha wg bazy Scopus obejmuje 2 rekordy z liczbą 4 cytowań, wg bazy Web of Science 4 rekordy z liczbą cytowań 1, zaś wg. Google Scholar 7 rekordów z 22 cytowaniami.

Podsumowując dorobek naukowo badawczy Habilitantki i jej aktywność naukową, należy stwierdzić, że jest on zadawalający.

Działalność twórcza – projektowa i ekspercka

Działalność projektowa i ekspercka przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

Po ukończeniu studiów architektonicznych Kandydatka do 2002 roku pracowała jako asystent architekta w krakowskim biurze projektów Mikołajski & Wiese, w którym wcześniej odbywała studencką praktykę projektową. W latach 2004-2009, w trakcie studiów doktoranckich na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, doświadczenie zawodowe zdobywała pracując kolejno jako asystent, potem projektant w kilku wrocławskich pracowniach architektonicznych. W latach 2004-2006 w StudioEL, w którym współpracowała przy wykonywaniu projektów budowlanych i wykonawczych, m.in. remontu kapitalnego, adaptacji i rozbudowy kamienicy przy ul. Wita Stwosza we Wrocławiu, Planu Zabudowy i Zagospodarowania Terenu Centrum Miasta Szczyrk, Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu i budynku biurowego GTC – „Globis” we Wrocławiu. Od 2007 do 2008 roku pracowała w biurze IMPRESSIO, m.in. biorąc udział w opracowaniu projektu budynku apartamentowego przy ul. Wyścigowej w Warszawie. W latach 2008-2009 jako projektant była zatrudniona w Pracowni Projektowej ARCHIPELAG, w której wykonała m.in. około 20 projektów katalogowych domów jednorodzinnych.

Działalność projektowa i ekspercka po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

Działalność projektową Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek kontynuowała również po uzyskaniu stopnia doktora. Teraz już jednak starała się współpracować z pracowniami wykonującymi także projekty dotyczące obiektów zabytkowych. Pracując w latach 2009-2010 w biurze EUROART, specjalizującym się w projektach konserwatorskich, uczestniczyła m.in. w opracowaniu projektu modernizacji budynku Sali Okrągłej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego przy ul. Okopowej w Gdańsku oraz projektu dostosowania w zakresie ochrony przeciwpożarowej budynków Uniwersytetu Wrocławskiego przy ul. Kuźniczkiej i Placu Uniwersyteckim. Pracując jako projektant od 2010 do 2012 roku w biurze projektowym firmy PPU-H „MAROL” w Wilczynie brała udział w opracowywaniu projektu budowlanego i wykonawczego rewitalizacji i adaptacji na potrzeby dolno-brzeskiego ośrodka kultury w Brzegu Dolnym dawnego gołębnika z wieżą, który obok stajni z wozownią stanowił zabudowę folwarku dawnej siedziby rodu von Hoym.

Po kilku latach przerwy od 2018 roku Kandydatka do dziś współpracuje z pracownią projektową DE-WU-PRO w Wołowie. Jako jej pracownik w okresie od 2018 do 2019 roku uczestniczyła w przygotowaniu inwentaryzacji oraz projektów budowlanych i wykonawczych remontów wrocławskich kamienic przy ul. Prądyńskiego 3 i 24 i ul. Biskupa Tomasza 8, a w roku 2020 i 2022 wykonała inwentaryzacje wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków kamienic przy ul. Ołbińskiej 17 i ul. Dolno-brzeskiej 46 we Wrocławiu.

Od 2022 roku Habilitantka razem ze współpracownikami z Wydziału Budownictwa i Architektury PŚk, na podstawie wykonanej inwentaryzacji ruin Kaplicy Oraczewskich w Morawicy k. Kielc, opracowywała projekt budowlany jej odbudowy/rekonstrukcji.

Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek w swoim dorobku ma również opracowania eksperckie. Do takich należy, przygotowana pod jej kierunkiem w 2018 roku przez interdyscyplinarny zespół pracowników WBiA PŚk, poprzedzona badaniami historycznymi i architektonicznymi, opinia techniczna dotycząca ewaluacji metody histerezy kapilarnej poprzez wykonanie dwufazowych badań stanu murów wytypowanych obiektów, tj. kościoła pw. św. Jana Chrzciciela i Wikarówki w Radomiu. Dodajmy, że wyniki przeprowadzonych wówczas badań zostały zaprezentowane na konferencji międzynarodowej i opublikowane w wydawnictwie pokonferencyjnym. Habilitantka była też współautorką opinii konserwatorskiej dotyczącej remontu d. Arsenалу, Baszty Opackiej i częściowego odtworzenia zabudowy wschodniej części obwodu murego w opactwie O.O. Cystersów w Sulejowie (2021).

Rozpatrując sumarycznie dorobek twórczy i ekspercki dr Małgorzaty Doroz-Turek należy ocenić go pozytywnie.

Działalność dydaktyczna

Działalność dydaktyczna przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek działalność dydaktyczną rozpoczęła w 2000 roku, kiedy to jako studentka-wolentariuszka podjęła pracę asystentki w Zakładzie Historii Architektury XIX i XX wieku oraz Modernizacji i Rekonstrukcji Obiektów na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Do 2002 roku prowadziła tam ćwiczenia z przedmiotu Historia Architektury Polskiej i Konserwacja Zabytków, a także była instruktorem praktyk inwentaryzacyjnych. Kolejne doświadczenia dydaktyczne zdobywała w latach 2003-2009 podczas studiów doktoranckich na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, gdzie prowadziła zajęcia ze studentami pod opieką swojej promotorki prof. Ewy Łuzynieckiej, a także uczestniczyła w wielu studenckich praktykach inwentaryzacyjnych.

Działalność dydaktyczna po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

W pełni samodzielną działalność dydaktyczną Kandydatka rozwinęła dopiero pracując w latach 2010-2015 na stanowisku wykładowcy w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie. Tamże na kierunku gospodarka przestrzenna w latach 2011-2015 prowadziła wykłady i ćwiczenia z takich przedmiotów, jak teoria projektowania, projektowanie urbanistyczne i rysunek planistyczny oraz laboratorium z technik komputerowych w projektowaniu, a także praktyki inwentaryzacyjne. Na kierunku architektura i urbanistyka od 2011 roku w WSPiA prowadziła laboratorium z przedmiotu Sztuki plastyczne i techniki warsztatowe oraz Techniki komputerowe w projektowaniu.

Od 2013 roku (w latach 2013-2015 równoległe z prowadzeniem zajęć na WSPiA) Kandydatka rozpoczęła działalność dydaktyczną na kierunku architektura na Wydziale Budownictwa i Architektury Politechniki Świętokrzyskiej, którą prowadzi do dziś. Początkowo prowadziła na studiach inżynierskich wykłady i ćwiczenia m.in. z historii architektury powszechnej i polskiej, historii budowy miast oraz architektury współczesnej, a także zajęcia projektowe z konstrukcji drewnianych. W tym samym okresie na studiach magisterskich realizowała zajęcia projektowe z zakresu architektury i urbanistyki oraz konserwacji zabytków, a także ćwiczenia z historii i teorii konserwacji zabytków. Obecnie na studiach inżynierskich Habilitantka, w oparciu o osobiście opracowane programy i sylabusy, prowadzi i koordynuje wykłady z historii architektury i urbanistyki oraz historii architektury polskiej, a także zajęcia z projektowania architektoniczno-urbanistycznego w kontekście historycznym i krajobrazu kulturowego. Jest też opiekunem i prowadzi studenckie praktyki inwentaryzacyjne. Równoległe na studiach magisterskich Kandydatka realizuje wykłady z teorii i ochrony zabytków oraz przedmioty projektowe z zakresu projektowania konserwatorskiego.

Pani dr inż. arch. Małgorzata Doroz-Turek na PŚk prowadziła zajęcia dydaktyczne również na innych kierunkach studiów – na kierunku budownictwo wykład i projekt architektoniczny oraz od 2023 roku na studiach doktoranckich wykład z historii architektury, a w latach 2014-2019 na kierunku wzornictwo przemysłowe zajęcia z historii sztuki, architektury i wzornictwa oraz historii architektury polskiej i historii malarstwa i rzeźby.

Habilitantka ma w swoim dorobku także promotorstwo inżynierskich i magisterskich prac dyplomowych. Od 2015 roku była promotorem 22 dyplomów inżynierskich, w tym jednego wyróżnionego. Od 2020 wypromowała też 8 dyplomowych prac magisterskich.

Reasumując dorobek dydaktyczny Kandydatki, w szczególności ten po uzyskaniu przez nią stopnia doktora, należy stwierdzić, że jest on znaczący i należy go ocenić pozytywnie.

Działalność organizacyjna

W okresie zatrudnienia na WBiA PŚk Kandydatka poza pracą dydaktyczną była też zaangażowana w realizację szeregu zadań organizacyjnych. Od 2014 jest członkiem, a od 2023 roku przewodniczącą, Wydziałowej Komisji Programowej. W 2016 roku uczestniczyła w pracach Wydziałowego Zespołu ds. oceny parametrycznej jednostki naukowej. W roku 2019 była członkiem zespołu opracowującego nowe standardy kształcenia na kierunku architektura PŚk. W r.a. 2014/2015 i 2021/2022 uczestniczyła w przygotowywaniu Raportu Samooceny dla Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Ponadto od 2015 roku na kierunku architektura WBiA PŚk pełni funkcję opiekuna studenckich praktyk inwentaryzacyjnych, niejednokrotnie osobiście angażując się w ich realizację. Od 2022 roku jest również organizatorem studenckich praktyk urbanistycznych. Była też zaangażowana w organizację egzaminów wstępnych. Na uczelni macierzystej niejednokrotnie zajmowała się też organizacją wewnętrznych konkursów prac studenckich. Ponadto regularnie brała udział w pracach wydziałowych komisji egzaminacyjnych i dyplomowych, inżynierskich i magisterskich.

Osiągnięcia Habilitantki w zakresie jej pracy dydaktycznej i organizacyjnej zostały docenione przez władze jej macierzystej uczelni, o czym świadczą przyznane Jej w 2016, 2019, 2020 i 2022 roku zespołowe Nagrody II i III stopnia Rektora Politechniki Świętokrzyskiej.

Podsumowując dorobek Habilitantki w zakresie działalności organizacyjnej, należy ocenić go pozytywnie.

Ocena osiągnięcia naukowego wskazanego jako podstawa ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Przedstawiona do oceny monografia dr inż. arch. Małgorzaty Doroz-Turek pt. *Bazylika katedralna pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach. Przeobrażenia architektury kościoła od średniowiecza do XX wieku*, to bez wątpienia pierwsze całościowe opracowanie dziejów kształtowania architektury dzisiejszej kieleckiej katedry. Budowli wielce istotnej dla Kielc, a także dla całego regionu Świętokrzyskiego, powstałej w XII stuleciu na tzw. Wzgórzu Zamkowym jako książęca kolegiata. Od tego czasu wielokrotnie rozbudowywanej i przebudowywanej, w swych fundamentach i murach kryjącej liczne relikty wcześniejszych kościołów. Stąd też już od końca I połowy XIX wieku będącej i do dziś pozostającej przedmiotem wielu, mniej lub bardziej szczegółowych, publikowanych i niepublikowanych badań i studiów historyków, historyków sztuki i architektury oraz architektów, a od lat 60. XX wieku także archeologów wyspecjalizowanych w badaniu obiektów architektonicznych.

Dla formalności dodajmy, że opiniowana monografia została opublikowana w 2023 roku przez Wydawnictwo Politechniki Świętokrzyskiej, jako tom serii wydawniczej Architektura i Urbanistyka. Część merytoryczna rozpatrywanej rozprawy habilitacyjnej obejmuje łącznie 243 strony tekstu z 1163 przypisami i 204 ilustracje. Ponadto praca zawiera wykaz użytych skrótów, indeks osób podzielony na „postaci historyczne”, „architektów, artystów, budowniczych, konserwatorów” i „badaczy” (przy czym z pewnym zdziwieniem trzeba zaznaczyć, że jest to indeks pozbawiony odniesień do numerów stron, na których Autorka pracy o wymienionych osobach wspomina). Dalej znajdujemy bibliografię kolejno obejmującą: listę różnego typu materiałów źródłowych ze zbiorów 14 krajowych archiwów (m.in. Archiwum

Diecezjalnego w Kielcach i Kurii Metropolitalnej w Krakowie, AGAD, AAN, IS PAN, IPN, MN w Kielcach i Warszawie, APW i WUOZ w Kielcach, BUW i Zb. ZAP PW), a także wyszczególnienie wydanych drukiem 17 pozycji źródłowych oraz wykaz około 235 publikacji i 70 adresów wykorzystanych w pracy stron internetowych. Monografia, którą kończy streszczenie w języku angielskim – łącznie liczy 276 stron druku w formacie A4.

Zgodnie z deklaracją Habilitantki, która dziejami budowlanymi katedry kieleckiej interesowała się już od około 2017 roku (3 referaty na seminariach i konferencjach oraz 1 artykuł), celem jej rozprawy, poza zebraniem „w jednej monografii szczegółowych informacji o katedrze oraz zestawienie przeprowadzonych do tej pory badań archeologiczno-architektonicznych /.../ wraz z nieznanymi źródłami”, było w pierwszym rzędzie „spojrzenie” na „historię powstania oraz przeobrażeń formy” kieleckiej bazyliki katedralnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny „z maksymalnie wielu stron, zarówno badacza historii, historii sztuki i archeologa, jak dotychczas została przedstawiona, a także od strony architekta i badacza architektury”. (s. 9)

Takie ujęcie tematu zapewne zdecydowało o ograniczeniu zakresu problemowego rozprawy zasadniczo tylko do jednego obiektu, tj. bazyliki katedralnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach, a tym samym miało wpływ na jej konstrukcję złożoną z *Wprowadzenia* objaśniającego m.in. przedmiot, zakres, cel, metody badawcze i strukturę pracy oraz z sześciu rozdziałów merytorycznych i *Podsumowania*.

Swego rodzaju wstęp do dalszych rozważań stanowi drugi rozdział pracy, w którym Autorka pokrótce charakteryzuje lokalizację i współczesne otoczenie kieleckiej katedry, a w szczególności jej architekturę, układ przestrzenny i wystrój. W rozdziale trzecim, podzielonym na cztery podrozdziały, przedstawia w układzie chronologicznym, od średniowiecza po wiek XX, osadzone w szerszym kontekście przeobrażeń terytorialno-organizacyjnych i polityczno-administracyjnych diecezji krakowskiej i kieleckiej, starannie zebrane informacje dotyczące kolejnych fundatorów, budowniczych, architektów i artystów, a przede wszystkim ich wpływu na kształt architektoniczny, wyposażenie i wystrój, a także stan techniczny świątyni kieleckiej oraz sposób zagospodarowania jej bezpośredniego otoczenia. Czwarty rozdział pracy Autorka poświęca na omówienie stanu badań w zakresie dziejów kształtowania architektury i wyposażenia kieleckiej bazyliki katedralnej, a także prowadzonych i planowanych w niej w XIX i XX wieku prac restauratorskich i projektowych oraz badań archeologicznych. W pierwszym podrozdziale prezentuje i komentuje głównie, acz nie tylko, dotyczące katedry opracowania wydane drukiem od około 1845 do 2021 roku. Natomiast w podrozdziale drugim szeroko omawia, krytycznie analizuje i komentuje, w przeważającej części niepublikowaną, pisaną i rysunkową, dokumentację z wycinkowych badań archeologiczno-architektonicznych, które w katedrze kieleckiej były z przerwami prowadzone w latach 60. i 70. XX wieku. Należy dodać, że podrozdział ten Autorka dopełnia, opracowanym m.in. w oparciu o ustalenia Zygmunta Świechowskiego, z dodaniem nowych informacji pochodzących z nieznanych wcześniej archiwaliów i jej własnych badań, zestawieniem tabelaryczno-rysunkowym obrazującym m.in. plany i skalę różnej rangi 19 małopolskich kościołów romańskich (tabela 3).

W rozdziale piątym, zatytułowanym *Opis badań*, Kandydatka zaznajamia nas z różnego rodzaju materiałami źródłowymi, które zgromadziła i poddała drobiazgowej analizie krytycznej. Pierwszą, bogato ilustrowaną część rozdziału poświęca na opis i analizę źródłowych materiałów ikonograficznych i kartograficznych z lat około 1820 – 1949 (rysunkowych i fotograficznych, inwentaryzacyjnych i projektowych). Wśród nich na szczególną uwagę zasługują detalicznie omówione w pracy m.in.: sygnowana przez Wilhelma Giersza obszerna dokumentacja z lat 20. XIX w., która całościowo obrazuje architekturę i otoczenie świątyni przed jej przebudową w latach 1869-1872, a także zrealizowane projekty przebudowy i inwentaryzacje z lat 60. i 70. XIX wieku autorstwa Franciszka Ksawerego Kowalskiego oraz dotąd należycie nie wykorzystane w badaniach, przechowywane dziś w zbiorach różnych

instytucji, rysunki inwentaryzacyjne wykonane w latach 1945-1949 zapewne na zlecenie kierownego w tym okresie przez Bohdana Pniewskiego Biura Inwentaryzacji Zabytków Regionu Kieleckiego. Drugą, znacznie obszerniejszą część tego rozdziału Autorka poświęca prezentacji i analizie różnego typu danych zawartych w pochodzących z różnych epok źródłach pisanych, takich m.in. jak kroniki, inwentarze, relacje z wizytacji biskupich, rachunki, sprawozdania, korespondencja urzędowa, wzmianki prasowe i opisy projektów. To jest materiałów źródłowych, których detaliczna analiza i interpretacja z uwzględnieniem historycznego tła i informacji zawartych w materiałach ikonograficznych i kartograficznych dała Habilitantce wystarczająco mocne podstawy merytoryczne do możliwie szczegółowego odtworzenia/zrekonstruowania chronologii i przebiegu procesu kształtowania planu/architektury, wystroju i otoczenia kieleckiej świątyni w ramach wyodrębnionych przez nią sześciu podokresów czasowych (Średniowiecze [5.2.1], Okres nowożytny [5.2.2], XIX wiek [5.2.3], XX wiek, do 1918 r. [5.2.4], XX wiek, lata międzywojenne [5.2.5], XX wiek, w czasie i po II wojnie światowej [5.2.6]). Dodajmy, że w podokresach przypadających na XIX i XX wiek, Autorka badawczo rozpoznała również charakter oraz zakres, zarówno zrealizowanych, jak i planowanych w katedrze i jej otoczeniu prac/działań konserwatorskich i projektowych.

Sekwencję ściśle merytorycznych rozdziałów zamyka, stanowiący kluczową część rozprawy, rozdział szósty, zatytułowany *Przeobrażenia architektury kościoła*, w którym Autorka w oparciu o wyniki wcześniej już zrelacjonowanych badań bibliograficznych, źródłowych i archeologicznych, a także osobiście poczynionych obserwacji *in situ*, ostatecznie wyodrębnia i syntetycznie omawia sześć zasadniczych faz kształtowania planu/architektury dzisiejszej kieleckiej katedry pw. *Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny* – poczynając od średniowiecza (faza I – 1171/XIII-XV w.), poprzez okres nowożytny (faza II – XVI w.; faza III – XVII w.; faza IV – XVIII w.; faza V – XIX w.), aż do współczesności (faza VI – XX w.). Przy tej okazji niejednokrotnie polemizując z dotychczasową interpretacją niektórych wcześniejszych ustaleń badawczych, zwłaszcza tych archeologicznych. Przy czym, co w odczuciu rezydentki bardzo istotne, swoje zasadnicze ustalenia badawcze w odniesieniu do poszczególnych faz rozwoju układu przestrzennego i wystroju architektonicznego fasad katedry Autorka w sposób klarowny przedstawia w formie graficznej, właściwej dla podsumowania badań architektonicznych.

Z uwagi na totalną przebudowę świątyni w epoce baroku, a tym samym niemożność przedstawienia całościowego chronologicznego rozwarstwienia planu obecnej katedry, poszczególne fazy budowlane Habilitantka prezentuje rozdzielnie, z symbolicznym tylko zaznaczeniem znanego z badań archeologicznych, domniemanego zarysu planu średniowiecznej świątyni. Przy czym w przypadku fazy I, II i III przedstawia je w kilku hipotetycznych wersjach, a poczynając od fazy IV z uwzględnieniem również obiektów towarzyszących katedrze, t.j. dzwonnicy i ogrójca.

Rozprawę kończy *Podsumowanie*, w którym Habilitantka rekapitułuje swoje ustalenia badawcze, ostatecznie konstatując, że na obecnym etapie badań rekonstrukcja formy architektonicznej pierwotnej, romańskiej świątyni jest niemożliwa (s. 243). Przy czym zaznacza, że aktualny stan wiedzy o katedrze może jeszcze zostać znacząco wzbogacony, a to głównie dzięki wykorzystaniu, w przypadku tego zabytku dotychczas nie stosowanych, współczesnych metod sporządzania pomiarów inwentaryzacyjnych oraz nieinwazyjnych metod badania m.in. warstw archeologicznych, murów, tynków i warstw malarskich.

Przechodząc do oceny rozprawy habilitacyjnej Pani dr inż. arch. Małgorzaty Doroz-Turek, na wstępie trzeba stwierdzić, że podjęty w niej problem uporządkowania, doprecyzowania i dopełnienia dotychczasowej wiedzy na temat historii ewolucji układu przestrzennego i formy architektonicznej kieleckiej katedry pw. *Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny*, w tak pełnym zakresie i szczegółowością nie był dotychczas opracowany. Jednocześnie trzeba

jednak wyrazić żal, że z wyjątkiem fazy średniowiecznej, pozostałe etapy kształtowania architektury kieleckiej świątyni zostały przez Kandydatkę zaprezentowane bez jakichkolwiek szerszych odniesień do przebiegu rozwoju architektury obiektów sakralnych, czy to w Małopolsce, czy choćby w regionie Świętokrzyskim.

Rozpatrując pracę Habilitantki jako monografię pojedynczego obiektu architektonicznego generalnie pozytywnie można ocenić przyjętą metodę badawczą, a także zakres oraz wnikliwość studiów i analiz, dobrze osadzonych w realiach kolejnych przemian terytorialno-organizacyjnych i polityczno-administracyjnych diecezji krakowskiej i kieleckiej. Obraz kształtowania planu/architektury katedry od XII do XIX wieku, a także prowadzonych w niej od XVIII do XX wieku prac remontowych i konserwatorskich oraz niezrealizowanych planów jej rozbudowy, został bowiem przez Habilitantkę konsekwentnie zbudowany na podstawie szerokich studiów bibliograficznych, a przede wszystkim wieloaspektowej, krytycznej analizy bardzo różnorodnych materiałów źródłowych, w szczególności z badań archeologicznych, które w tak szerokim zakresie nie były dotąd publikowane i badawczo wyzyskane. Warty podkreślenia i docenienia jest również, dopełniający zawarte w pracy treści, obszerny i starannie dobrany, archiwalny i współczesny, w tym autorski materiał ilustracyjny – zwłaszcza ten obejmujący przedstawienia graficzne (niekiedy w kilku hipotetycznych wersjach) kolejnych faz kształtowania planu/architektury kieleckiej katedry.

Oceniając rozprawę pod względem jej konstrukcji, można stwierdzić, że zasadniczo jest ona prawidłowa, wynika bowiem z przyjętego zakresu i zastosowanej metodyki przedmiotowych badań oraz koncepcji ich prezentacji. Do poważniejszych mankamentów ocenianego opracowania, poza wspomnianym już, relatywnie jak na pracę habilitacyjną wąskiego pod względem rzeczowym i terytorialnym ujęcia badanego zagadnienia, możnaby także zaliczyć zdarzające się w tekście powtórzenia, a zwłaszcza brak podsumowań kończących poszczególne rozdziały. Podsumowań, z których m.in. wynikałoby, jakie konkretnie, nieznane, bądź dotąd nie opracowane źródłowe materiały i informacje udało się Autorce pozyskać i zinterpretować, a w szczególności jakie na ich podstawie Habilitantka poczyniła ustalenia, wzbogacające, bądź uściślające dotychczasową wiedzę o kolejnych etapach kształtowania architektury dzisiejszej kieleckiej katedry.

Powyższe uwagi niewątpliwie są dyskusyjne i w niczym nie umniejszają wartości rozprawy dr Małgorzaty Doroz-Turek, która jest opracowaniem oryginalnym o dużych walorach poznawczych, które dzieje budowlane i architekturę budowli sakralnej bardzo istotnej dla Kielc, a także dla całego regionu Świętokrzyskiego przedstawia w sposób łączący dwa podejścia: historyka śledzącego i ściśle dokumentującego fakty oraz architekta, posiadającego wiedzę o funkcji i technicznych uwarunkowaniach budynku, a zarazem wyczulonego na jego formę architektoniczną i rolę społeczną. Praca, jest zasadniczo logicznie skonstruowana i metodologicznie poprawna, napisana wartkim, nie budzącym większych zastrzeżeń językiem „architektonicznym”, z tekstem uzupełnionym starannie dobranym, obszernym, w dużej części autorskim materiałem ilustracyjnym.

Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę w sumie pozytywną ocenę aktywności naukowej Habilitantki w więcej niż jednej uczelni oraz Jej satysfakcjonujące osiągnięcia na polu dydaktyki i promowania adeptów studiów architektonicznych, a także dokonania organizacyjne i zawodowe stwierdzam, że Jej dorobek jest wystarczająco obszerny i posiada oryginalny, twórczy charakter.

Równocześnie, pomimo wskazanych powyżej zastrzeżeń, zwłaszcza co do zakresu problemowego przedstawionej do oceny rozprawy habilitacyjnej pt. *Bazylika katedralna pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach. Przeobrażenia architektury kościoła od średniowiecza do XX wieku*, stwierdzam, że znajdują podstawy aby uznać, że stanowi ona

znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. Co *summa summarum* skłania mnie do poparcia wniosku o nadanie Pani dr inż. arch. Małgorzacie Doroz-Turek stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Warszawa, 22.04.2024 r.

